

SING

GLASILO SINDIKATA NAFTNOG GOSPODARSTVA

ZAGREB, 18. LIPNJA 2013. • ISSN 1332-5671 • GODINA XXIII • BR. 122

PRIRODNI PLIN d.o.o.
za dobavu i opskrbu plinom
Šubičeva 29
Zagreb

KOLEKTIVNI UGOVOR
za **PRIRODNI PLIN** d.o.o.

trs
Top RačunovodstvoServisi d.o.o.
Član INA Grupe
KOLEKTIVNI UGOVOR
ZA **TRS** d.o.o.

STSI
Integrirani tehnički servis, d.o.o.

KOLEKTIVNI UGOVOR
za **STSI** d.o.o.

INAMAZIVA d.o.o.
ČLAN INA GRUPE
za proizvodnju i trgovinu
mekanim i tekućim proizvodima

KOLEKTIVNI UGOVOR
za
INA MAZIVA d.o.o.

HOSTIN d.o.o.
Član INA GRUPE
Zagreb

KOLEKTIVNI UGOVOR
za **HOSTIN** d.o.o.

KOLEKTIVNI UGOVOR
ZA
INA-OSIJEK PETROL, d.d.

INA-INDUSTRIJA NAFTE, d.d.
Av. Večestava Holjevca 10

KOLEKTIVNI UGOVOR
za **INA**, d.d.

CROSCO
NAFTNI SERVISI, d.o.o.
ČLAN INA GRUPE

KOLEKTIVNI UGOVOR
ZA **CROSCO**, d.o.o.

U Zagrebu, 10. svibnja 2013. godine

PONOVNO RAD U REŽIMU 7-7 (str. 2)
POTPISANI KOLEKTIVNI UGOVORI (str. 3)
USPJEŠNI IZBORI ZA SING (str. 4)

DOSTA JE BILO IGARA... (str. 6-7)
U EUROPSKOJ ASOCIJACIJI (str. 10)
MIJENJAJTE SMJER (str. 11)

KOMENTAR

PONOVNO RAD U REŽIMU 7-7

Nesmotrenošću i nedovoljnim poznavanjem materije prilikom usklađivanja Zakona o radu s direktivama EU došlo je do brojnih problema i učinjena je šteta dijelu radnika u Hrvatskoj. Preko noći onemogućen je dvanaest satni rad u režimu 7-7, što je bila dugogodišnja praksa u hrvatskoj naftnoj djelatnosti, a taj režim rada u naftnoj industriji uobičajen je ne samo u Europi nego i u cijelom svijetu.

Za SING je uslijedilo razdoblje u kojem je nadležnim institucijama RH trebalo dokazivati kako se radi o ozbiljnom problemu i kako je potrebno i moguće sve vratiti u prvobitno stanje. Vratiti prije svega zato što je to dobro za radnike članove sindikata, za posao i za poslodavca zbog financijskih, odnosno operativno-tehnoloških razloga. Na inicijativu SING-a održano je nekoliko sastanaka u Ministarstvu rada i mirovinskog sustava i Državnom inspektoratu.

Na tim sastancima su uz predstavnike SING-a sudjelovali i predstavnici Ine i Croscia. Kruna svega je pozitivno mišljenje Ministarstva rada i mirovinskog sustava u kojem se navodi da je moguć rad u režimu 7-7, ako poslodavac raspored radnog vremena organizira u skladu s Direktivom 2003/88/EZ i Zakonom o radu. Sindikat i Poslodavac sklopit će i poseban Sporazum o režimu rada 7-7, a nakon sklapanja Sporazuma uslijedit će i njegova primjena.

Josip Dević

BLIC

„POKUŠAJTE SI NAĆI POSAO NEGDJE U INI“!!??

U travnju se uslijed organizacijskih promjena koje su stupile na snagu 1. siječnja 2013. pojavio popis radnika koji su proglašeni viškom.

Šok i zabrinutost

Šok i zabrinutost onih koji su se našli na popisu viška radnika bio je tim veći što su mnogima od njih rukovoditelji govorili kako se organizacijske promjene na njih ni na koji način ne odnose. Na upite radnika kako su se unatoč suprotnim uvjerenjima našli na popisu, oni koji su ih na popis uvrstili pokušali su se „opravdati“ riječima poput: „ne mogu vjerovati“, „nemam pojma, nisam ja, pitaj HR partnera kako je

do toga došlo“, „pitaj sindikat, oni znaju“, „tako mi je žao, ali to nije bila moja volja, pokušaj si naći posao negdje u Ini, ja ću dati sve od sebe da ti u tome pomognem“ i sl. Bijedno!!!

„Gospodo“ kada ste se već prihvatili posla koji vam omogućuje donošenje odluka kojima bitno utječete na sudbinu radnika kojima rukovodite, onda imajte makar toliko morala da im kažete istinu.

Ivan Štimac

RESTRUKTURIRANJE, VIŠAK RADNIKA, SOCIJALNI DIJALOG

Restrukturiranje Ine koje se intenzivnije provodi od kraja 2010. godine ulazi u drugu, socijalno vrlo osjetljivu fazu.

Promjene na štetu radnika

Sam proces odvija se u više smjerala: izdvajanje iz kompanije onih dijelova koji nisu temeljna djelatnost, promjena operativnog modela upravljanja maloprodajom s ciljem smanjenja plaća, te promjene u organizaciji unutar kompanije koje za posljedicu imaju višak radnika.

Izdvajanje restorana i održavanje poslovnih zgrada poslodavac je sindikatima najavio prošle godine pa se traži optimalno rješenje za radnike koji će raditi kod novog poslodavca. Već se duže vrijeme lome koplja i s obzirom na promjenu operativnog modela upravljanja maloprodajom i u vezi s tim će sigurno biti još napetosti kad poslodavac donese odluku.

Izostao socijalni dijalog

Kada je riječ o organizacijskim promjenama koje kao posljedicu imaju višak radnika, socijalnog dijaloga nema, osim u strogoj zakonskoj

formi, iako se zapravo radi o socijalno najosjetljivijim pitanjima. Poslodavac u vezi s tim ni sindikatima ni Radničkom vijeću nije prezentirao dugoročne i kratkoročne planove, a kada se pitanje postavi Sektoru ljudskih resursa, onda se redovito dobiva odgovor da se o tome „ništa ne zna“.

Ako mu je doista stalo do socijalnog dijaloga poslodavac bi s „partnerima“ trebao razgovarati prije donošenja odluke i tako najvećem mogućem broju radnika koji su utvrđeni kao višak pravodobno omogućiti prijelaz na drugo radno mjesto.

Uz višak bi istodobno trebalo iskazivati i manjak radnika, ali rukovoditelji to izbjegavaju zbog politike smanjenja troškova, odnosno bonusa koji u tom slučaju ostvaruju. Na svima nama je, a pogotovo na sindikatima i Radničkom vijeću, inzistiranje na promjeni dosadašnje prakse, jer smo ako se tako nastavi, puno bliže konfliktu nego socijalnom dijalogu.

Ivan Štimac

POTPISANI KOLEKTIVNI UGOVORI

SING izražava zadovoljstvo činjenicom da su nakon potpisivanja Kolektivnog ugovora za INA d.d. u kratkom roku uspješno završeni kolektivni pregovori u svim Ininim ovisnim društvima.

Brzi završetak pregovora

Do zaključenja ovog broja našeg glasila potpisani su kolektivni ugovori za: INU, STSI, TRS, INA Osijek petrol i Hostin, a pred potpisivanjem su kolektivni ugovori za Prirodni plin, CROSCO i INA Maziva. Ni jedan navedeni novi Kolektivni ugovor nije lošiji od prethodnoga, a povećanja prava ovisila su o poslovnim rezultatima svakog društva.

Svi sudionici kolektivnih pregovora zaslužuju pohvalu za dobro obavljen posao koji je rezultirao novim Kolektivnim ugovorima. Pred nama je razdoblje primjene tih kolektivnih ugovora, u kojem pogledu ne očekujemo probleme.

Još bolji kolektivni ugovori

Za tri do četiri mjeseca započeti će novi ciklus kolektivnih pregovora na koje će SING izaći s prijedlogom za sklapanje kolektivnih ugovora na razdoblje duže od

godine dana. Također željeli bismo imati Kolektivni ugovor za cijelu INA grupu i u tom smislu pripremamo odgovarajući prijedlog.

Pozivamo sve članove SING-a da u sjedište Sindikata ili sindikalnom povjereniku

pravovremeno dostave svoje prijedloge kako bi sljedeći kolektivni ugovori bili još bolji, na zadovoljstvo radnika na koje se odnose.

Radivoj Čemeljić

INA

INA-Osijek petrol

TRS

STSI

Hostin

USPJEŠNI IZBORI ZA SING

Na izborima za radnička vijeća u Plinacru, Janafu i STSI-u SING je ostvario izvrsne rezultate.

PLINACRO d.o.o.

Izbore za Radničko vijeće PLINACRO-a obilježio je velik odaziv. SING-ova lista došla je podršku najvećeg broja radnika pa su članovi RV-a postali svi SING-ovi kandidati s liste. Na konstituirajućoj sjednici RV-a za predsjednika je izabran Tomislav Gračan, a Snježana Kapusta za njegovu zamjenicu. Dosadašnji predsjednik B. Lipovac imenovan je predstavnikom radnika u Nadzornom odboru.

Svoj puni doprinos radu Radničkog vijeća dat će njegovi novi članovi Melia Bičanić i Branimir Horčićka. Radničko vijeće PLINACRO-a je nakon konstituiranja održalo sastanak s novim predsjednikom Uprave M. Zovkom i dogovorilo načine suradnje. Radničko vijeće PLINACRO-a kao respektabilan socijalni partner nastaviti će dosadašnje uspješno djelovanje, a njegov rad možete pratiti na linku na intranetu tvrtke.

JANAF d.d.

Dobar rezultat na izborima za Radničko vijeće JANAF-a rezultat je kvalitetnog rada Sindikata naftnog gospodarstva i njegovih povjerenika u prethodnom razdoblju.

Radnici JANAF-a na izborima održanim 22. travnja 2013. odlučivali su između tri liste (EKN-a, SING-a i Nezavisne liste). Nositeljica SING-ove liste M. Madžo i I. Todorović izabrani su u Radničko vijeće, uz 2 kandidata s liste EKN-a i jednog kandidata s nezavisne liste.

M. Madžo, koja je u prethodnom mandatu bila zamjenica predsjednika, u novom je mandatu izabrana za predsjednicu Radničkog vijeća.

Iskustvo u sindikalnom djelovanju i dosadašnji rad u Radničkom vijeću uvelike će pomoći M. Madžo u obnašanju nove, odgovorne dužnosti. U svom budućem radu na novim dužnostima M. Madžo i I. Todorović imat će potporu SING-a i svojih kolega koji djeluju u radničkim vijećima u drugim poduzećima.

SING-ovim predstavnicima u Radničkim vijećima PLINACRO-a i JANAF-a čestitamo na izboru i želimo puno uspjeha u radu, uz uvjerenje da će se u navedenim tvrtkama i ubuduće nastaviti kvalitetna suradnja SING-a i radničkih vijeća.

Radnicima PLINACRO-a i JANAF-a koji su izašli na izbore i glasali za SING-ove kandidate zahvaljujemo na iskazanom povjerenju. Jasna Pipunić

IZABRANO RV STSI-a

Dana 25. ožujka 2013. godine održani su prvi izbori za Radničko vijeće STSI-a. Uvjerljivu pobjedu ostvarili su kandidati zajedničke liste SING-a i EKN-a.

Ponovno dokazano zajedništvo

Kandidati sa zajedničke liste organizirali su skupove radnika u svim mjestima u kojima STSI posluje, u želji da se radnicima što bolje predstave. Neki su skupovi zbog objektivnih razloga bili manje posjećeni, a na nekima se više raspravljalo o temama koje radnike muče. Sve u svemu skupovi su dobro došli da zainteresirani radnici upoznaju kandidate koji će za njih raditi u Radničkom vijeću.

Uspješni izbori

Na izbore je izašlo 615 od 1049 radnika, što je više nego zadovoljavajuće. Omjer 475 prema 129 u korist zajedničke liste dokazuje da radnici cijene zajedništvo u djelovanju za njihove interese. Radničko vijeće ima 11 članova, od čega ih je 9 sa zajedničke

liste: Radivoj Čemeljić (zamjenik Boris Srdoč), Kornelija Mrčela (zamjenik Nikica Sušan), Emir Zukanović (zamjenica Marica Lisak), Nikola Drobiljenčić (zamjenik Branko Arbanas), Vlado Jambrečina (zamjenica Snježana Mican), Mato Jajčinović (zamjenik željko Selanac), Alen Štimac (zamjenik Ivan Cerovski), Vlado Crnolatac (zamjenik željko Draženić) i Zlatko Carević (zamjenik Goran Breznički).

Na konstituirajućoj sjednici Radničkog vijeća održanoj 18. travnja 2013. članovi Vijeća jednoglasno su izabrali Radivoja Čemeljića za predsjednika Radničkog vijeća, a Korneliju Mrčela za njegovu zamjenicu. Na istoj sjednici jednoglasno je imenovan Mato Jajčinović za predstavnika radnika u Nadzornom odboru STSI-a. Radničko vijeće je u kratko vrijeme održalo već dvije sjednice i izabralo radne grupe koje su se već očitovale poslodavcu. Na kraju zahvaljujemo svim radnicima koji su izišli na izbore, a Izbornom odboru i Izbornim komisijama na uspješno obavljenom poslu.

Radivoj Čemeljić

NA MLADIMA SVIJET OSTAJE

Malo tko nije svjestan značenja ove izreke kad vidi učenike, a ako tim učenicima može pomoći, onda je doživljaj neopisiv.

Područna škola Gojlo

Upravo je takvo raspoloženje vladalo 3. svibnja 2013. poslijepodne kad su se prilikom doniranja informatičke opreme Područnoj školi Gojlo predstavnici SING-a Božo Mikuš i Luka Matijević sastali s nastavnicima, učenicima i mještanima Gojla. Zgrada područne škole Gojlo sagrađena je na brežuljku iznad središta sela 1948. g. U školi su tri učionice, hodnik, zbornica, sanitarni čvor i podrum. U školi je i školski stan u kojem su stanovali učitelji.

Nekad je ovo bila osmogodišnja škola i pohađao ju je velik broj učenika. Nažalost svake se godine broj učenika smanjivao pa danas školu pohađa dvadesetak učenika u četiri razreda. Rad je organiziran u dva razredna odjela: prvi i drugi i treći i četvrti razred. Školu često posjećuju njezini bivši učenici i ponosno je pokazuju svojoj djeci i unucima. Mještani svakako žele da škola

radi pa je zato uz pomoć grada Kutine sagrađen vodospremnik i obnovljen krov škole.

SING-ova donacija

SING-ova donacija informatičke opreme Područnoj školi Gojlo uključivala je pet generalno servisiranih računala s monitorom, tipkovnicom i mišem. Navedena informatička oprema bit će od velike

pomoći u nastavnom programu informatičkog opismenjanja i dobro je došla ne samo školi već cijelom mjestu koje nastoji zadržati mlade ljude. U tom smislu SING im svesrdno pomaže, između ostalog promoviranjem Gojla u svakoj prilici, pa i u svom glasilu.

Uz donaciju školi SING je DVD-u i Kuglačkom klubu Gojlo donirao prijenosno ra-

čunalo koje im je potrebno u svakodnevnom radu.

Za realizaciju navedenih donacija najzaslužniji je Antun Dragošević, SING-ov član do umirovljenja. On se svesrdno zauzima za boljitak Gojla i njegovih stanovnika, a uz brojne dužnosti nađe vremena za pisanje pjesmama od kojih ćemo neke objaviti i u našem glasilu.
Luka Matijević

DOBRO JE BITI ČLAN HUMANITARNOG FONDA

Zovem se Robert Pavlić, zaposlenik sam Podzemnog skladišta plina d.o.o. i član Humanitarnog fonda „Božidar Oreč“ od njegova osnutka.

Želio bih podijeliti svoje iskustvo i zahvaliti svim članovima Fonda i ljudima koji ga vode što su mi omogućili financijsku i savjetodavnu pomoć u rješavanju mog zdravstvenog problema.

Nakon ozljede koljena ortoped je tražio da obavim magnetsku rezonanciju. Kako se

na tu pretragu čeka nekoliko mjeseci, obratio sam se Fondu i nakon svega nekoliko dana uspio obaviti potrebnu pretragu i dobiti nalaz. Nalaz je pokazao prilično veliko oštećenje pa je po preporuci ortopeda trebalo učiniti operativni zahvat.

Za takve operacije lista čekanja je i do godinu dana, a zahvaljujući Fondu operirao me dva tjedna nakon postavljanja dijagnoze vrhunski liječnik u vrhunskoj ustanovi. Naglašavam da je financijski dio pomoći

iznosio 20.000 kn, što je golem financijski teret za svakoga.

U Fond sam se ponajprije učlanio zbog solidarnosti prema onima kojima je pomoć potrebna, ne razmišljajući da bi mogla zatrebati i meni. Pozivam sve članove SING-a koji još nisu članovi Fonda ili se kolebaju, da se upoznaju s načinom rada humanitarnog Fonda i učlane jer je članarina simbolična (10 kn), a njome puno pomazete ne samo drugome nego i sebi.
Robert Pavlić

DOSTA JE BILO IGARA NA ŠT

U proteklih nekoliko mjeseci bili smo svjedoci nečuvenih, ničim izazvanih, napada na SING i njegove dužnosnike. Orkestriranu hajku pok... i o drugim aktualnim događanjima govori Božo Mikuš, predsjednik SING

Hajka na krivu zvjerku

Nedaće radnika Inine maloprodaje započele su s poslovnim planom Ine za 2012., kojim je prvi put utvrđeno smanjenje njihovih plaća. Navedeni je plan Nadzorni odbor Ine jednoglasno odobrio, što znači da je, u svojstvu predstavnice radnika u Nadzornom odboru INE, smanjenje plaća maloprodajnom osoblju podržala i Maja Rilović.

Sve što je činila nakon toga, bilo je s tim povezano i bilo je na štetu maloprodajnog osoblja. U prilog navedenom dovoljno je prisjetiti se izjave Maje Rilović objavljene u Poslovnom dnevniku 11. ožujka 2013. u kojoj se ona slaže sa smanjenjem plaća maloprodajnog osoblja za 30% ukoliko bi do tog smanjenja došlo postupno.

Umjesto da se sve snage usmjere na pronalaženje najboljeg mogućeg rješenja za maloprodajno osoblje, početkom ove godine krenula je orkestrirana hajka na SING kako bi se SING proglasio krivcem za ono što su činili drugi. Zbog toga se maloprodajno osoblje u ovom trenutku nalazi u naj-

gorem mogućem položaju. Potrebna mu je pomoć, a pravu pomoć može očekivati jedino od SING-a i EKN-a.

Kako je bilo nositi se s višemjesečnim nesmiljenim pritiskom na SING i njegove dužnosnike, do kojeg je došlo bez razloga i povoda?

Proteklih nekoliko mjeseci nije bilo ugodno nikome u SING-u. Mi članovima uvijek govorimo istinu i opredijeljeni smo za dugoročna rješenja koja se uvijek pokažu najboljima, ali koja često ne daju rezultate odmah. Na žalost dio radnika na Ininim benzinskim postajama nije želio čuti istinu, već su, zabrinuti za svoju egzistenciju, bili otvoreniji za ono što je ljepše zvučalo, ali nije odgovaralo istini. Takvo ponašanje radnika je razumljivo, ali neshvatljivo je ciljano širenje dezinformacija od sindikata Inaša.

Naime, njima su bile poznate sve relevantne informacije, ali su ih iskrivljene plasirali maloprodajnom osoblju. Krenula je hajka na SING kojoj se nije bilo lako othrvati, ali smo ustrajali na istini i svakim se

danom sve više pokazuje koliko smo bili u pravu.

Danas u lošijem položaju

Kakav je položaj maloprodajnog osoblja danas u odnosu na položaj prije godinu dana?

Danas su radnici Inine maloprodaje u puno lošijem položaju nego prije godinu dana. Još prošle godine je u nepovrat otišla prilika da se za njih nađe rješenje u Ini d.d., a isto bi se moglo dogoditi i s ostanom u Ina-grupi. Pregovore o jednoj i drugoj mogućnosti opstruirao je sindikat Inaš koji je tako pokazao da je zapravo bio protiv toga da Inina maloprodaja ostane u sustavu Ine.

Koje su mogućnosti nakon svega ostale?

To bi prije bilo pitanje za poslodavca jer on odlučuje o organizaciji poslovanja i u tome ga, prema hrvatskim propisima, nitko ne može spriječiti. Zato buduća događanja ovise o njegovoj odluci koja još nije donesena. Činjenica je da za maloprodaju ostanak u Ini d.d. više nije moguć, a nakon svega što se dogodilo upitnim bi se mogao pokazati i ostanak u Ina-grupi.

Sve je to „zasluga“ sindikata Inaša i njegovih bukača. Zato imena autora besmislenih i uvredljivih mailova koji su proteklih mjeseci kružili Ininim benzinskim postajama treba zapamtiti, jer oni su ti koji su do sada nanijeli najviše zla radnicima Inine maloprodaje. Sad će trebati spašavati što se spasiti da, kako bi se izbjeglo najnepovoljnije - franšiza.

Kako je zapravo sve počelo?

Sve navedeno ne bi se dogodilo da čelnici Inaša nisu stvorili problem tamo gdje ga nije bilo. Staru formulaciju st. 4. i 5., čl 12. proglasili su pitanjem opstojnosti Inine maloprodaje, uz popratno obrazloženje da bez suglasnosti sindikata poslodavac ne smije činiti organizacijske promjene.

Naravno da to nije bila istina jer navedene odredbe nisu poslodavcu priječile organizacijske promjene. Suglasnost sindikata bila je potrebna samo u slučaju viška radnika, a i tada je tu suglasnost mogla nadomjestiti odluka arbitraže ili suda.

Koliko ima istine u pričama o kolektivnom ugovoru samo zato da se sačuva radna mjesta?

Istog dana kad su SING i Ina d.d. objavili kolektivni ugovor, javno su objavili što o tome su bili u pravu, ali moram priznati da je to učinio Inaš na kojemu je Inaš to učinio. Ipak, Inaš je bio dostojanstva budući da je njena volja članova iskazana na referendumu.

Kakvi su ih razlozi natjerali na to? Znato. Mogu jedino reći da je Inaš u listu objavljeno sljedeće: „... u pregovorima dogodila naknadna odluka uprave dobili na log za povratak na radna mjesta.“

Viša prava, bolja zaštita

Što je u tom pogledu donio novi Kolektivni ugovor za Inu d.d.?

U novom Kolektivnom ugovoru to je pitanje puno bolje riješeno. Svi Inini radnici novim su Kolektivnim ugovorom

ETU DRUGIH!

krenuli su i podgrijavali Inaševi bukači iz Inine maloprodaje. O tome SING-a.

rom bolje zaštićeni nego starim Kolektivnim ugovorom, i to ne samo člankom 12. nego i člankom 6. To je naša stvarnost i to je istina. Uz to je novim Kolektivnim ugovorom dio prava utvrđen u višem iznosu, u što su se svi mogli uvjeriti kada su primili posljednju plaću, a "jubilarci" i kod isplate jubilarne nagrade.

Pa kako se onda moglo dogoditi da Inaš odbije potpisati takav Kolektivni ugovor?

Obrazloženje je vrlo jednostavno. Ulovili su se u zamku vlastitih laži i spletki i nisu imali kamo. Svi sindikati koji su sudjelovali u pregovorima (SING, EKN i Inaš) u cijelosti su se usu-

da su tako brzo potpisali Ko- se ne bi trebali vratiti na svoja

EKN potpisali novi Kolektivni će učiniti Inaš. Pokazalo se da nati da nas je iznenadila brzina. Svak smo od njih očekivali više njihovim potpisom javno poga- referendumu.

da budu tako brzi nije mi po- 17. svibnja 2013. u Večernjem navodno se prijelomna točka on što su čelnici sindikata od atak na svoja redovita radna

glasili sa svim odredbama novog Kolektivnog ugovora i nije bilo razloga za njegovo nepotpisivanje. Ipak, potpis predsjednice Inaša na novom Kolektivnom ugovoru razobličio bi sve što su oni do tada radili i zato ga nisu smjeli potpisati, a ujedno nisu željeli preuzeti odgovornost za njegovo nepot-

pisivanje. Odlučili su se za referendum, jer je odgovornost za nepotpisivanje Kolektivnog ugovora trebalo prebaciti na nekog drugog. Dakle, odgovornost je prebačena na članove, ali volja članova nije poštovana. Nakon što su SING i EKN potpisali Kolektivni ugovor za Inu d.d., čelnicima Inaša trebala su samo dva radna dana „da se predomisle“, zaborave na rezultat referenduma i potpišu Kolektivni ugovor uz prozorno i neuvjerljivo obrazloženje.

Što bi se dogodilo da su se SING i EKN priklonili Inašu i da nisu potpisali Kolektivni ugovor za Inu?

Bila bi to prava katastrofa za sve radnike Ina-grupe. To bi značilo okretanje leđa članovima u Ini i njezinim ovisnim društvima. Također, bila bi to prava izdaja članova od sindikata i kraj povjerenja u sindikate.

U Ini i njezinim ovisnim društvima danas ne bismo imali kolektivne ugovore, a radnici bi bili prepušteni volji poslodavaca, koji bi pravilnicima uređivali njihova prava. Uz to, imali bismo goleme probleme na sljedećim kolektivnim pregovorima, do kojih bi prije ili kasnije došlo, a koji bi počinjali od nule. Imamo takva neugodna iskustva iz prošlosti i ne bismo željeli da se ponove.

Ipak SING i EKN su se pokazali doraslima i najtežim situacijama, podmetnuli su leđa i u interesu svih radnika Ina-grupe potpisali Kolektivni ugovor za Inu. S novim Kolektivnim ugovorom nitko nije prošao lošije i zato je opravdano očekivati da će radnici Ine i

njezinih ovisnih društava poznati tko uistinu štiti njihova prava. Naravno, bolje su prošli i radnici Inine maloprodaje koji bi napokon trebali progledati i ne dopustiti da ih se više „vuče za nos“.

Zavaravanje lakovjernih

Kolektivni ugovori su potpisani. Što dalje?

Sve ovisi o odlukama poslodavca i nastavku restrukturiranja i organizacijskim promjenama, a što god se dogodilo, pregovori nemaju alternative. S poslodavcem će trebati sjesti za stol i otvoriti goruće probleme. U prvom redu mislim na Ininu maloprodaju i ono što će se s njom dogoditi. Poznato je da poslodavac tamo želi smanjiti troškove zaposlenih, a u tom smislu mu je do sada na ruku išlo sve ono što je radio Inaš.

Kako je Inaš mogao pogodovati poslodavcu ako se deklarirao kao zaštitnik maloprodajnog osoblja? Čak je organizirao prosvjede.

To je bio samo privid i zavaravanje lakovjernih. Istina je da se Inaš na međusindikalnim sastancima zauzimao za smanjenje plaća radnika na Ininim benzinskim postajama. Taj prijedlog su na kraju izložili i poslodavcu. Time je značajno

oslabljena pregovaračka pozicija sindikata, jer nije dobro kad sindikat predlaže smanjenje plaća.

Pregovaračka pozicija sindikata dodatno je oslabljena zbog gubitka vjerodostojnosti pregovarača. Inaševci su se pokazali kao nevjerodostojni pregovarači jer nakon što su u kolektivnim pregovorima prihvaćene sve njihove primjedbe, najprije nisu željeli potpisati Kolektivni ugovor, a onda su ga brže-bolje potpisali. Ipak najozbiljnija primjedba odnosi se na nepoštivanje volje članova izražene na referendumu. Onom tko ne poštuje rezultat referenduma, ne može se ništa vjerovati.

Sve to ne zvuči optimistično. Što mogu učiniti SING i EKN?

SING i EKN primjer su dobrog rada i dobre suradnje u Ina-grupi. Siguran sam da će sa svoje strane u zaštitu prava radnika učiniti sve što je u njihovoj moći. Podmetnuli su leđa kad je bilo najteže, a učinit će to uvijek kad bude potrebno. SING i EKN su u Ini jedini pravi izbor i jamstvo istinske zaštite prava radnika. Zavređuju povjerenje svakog radnika Ina-grupe, a što je takvo povjerenje veće, rezultati će za radnike biti bolji.

Melita Madžo

SINDIKALNA ABECEDA

PREDUVJETI ZA DOBAR RAD SINDIKALNOG POVJERENIKA

Više je preduvjeta nužno za dobar rad sindikalnog povjerenika, poput uvažavanja od članova u radnoj sredini, uvažavanja od poslodavca, informiranosti o problemima članova, stupnja sindikalnog obrazovanja i sl.

Očuvati zajedništvo

Područje djelovanja sindikalnog povjerenika uvjetovano je njegovim radnim mjestom i ne smije biti preveliko. Može uključivati radnike u cijelom poduzeću, dijelu poduzeća ili jednu skupinu radnika.

Kontakti između povjerenika i članova sindikata, kao i međusobni kontakti članova na najnižoj razini sindikalnog organiziranja, moraju biti što je moguće bliži, kako bi skupina očuvala zajedništvo.

Od sindikalnog se povjerenika očekuje da poznaje članove svoje sindikalne skupine i bude dobro informiran o njihovim poteškoćama na radnom mjestu i problemima koji proizlaze iz radnog odnosa. S druge strane, članovi moraju redovito obavještavati sindikalnog povjerenika o problemima i trebaju biti svjesni svega što sindikalni povjerenici rade, odnosno ne rade.

Najvažnije je pravodobno prenositi informacije, a organizacijom sindikata

rješava se pitanje protoka informacija od člana prema vodstvu sindikata i obrnuto.

Važno je pratiti rad sindikalnog povjerenika

Nesporno je da posao sindikalnog povjerenika može uspješno obavljati samo za to osposobljena osoba. Pod osposobljenošću se podrazumijeva potrebno teorijsko znanje i praktično iskustvo. Neposrednim obavljanjem poslova teorijsko se znanje obogaćuje i uz nova praktična iskustva rezultira sve boljim, stručnijim i kvalitetnijim radom.

Ako se redovito ne prati rad sindikalnih povjerenika, s vremenom i kod najboljih povjerenika dolazi do opuštanja, odnosno stagniranja u radu s članovima. Budući da to može imati negativne posljedice za sindikat, rad sindikalnih povjerenika treba redovito pratiti.

Osnovni pokazatelji uspješnosti rada sindikalnog povjerenika jesu:

- brojnost članova sindikata u odnosu na broj zaposlenih

- brojnost novih članova sindikata
- uspješnost u rješavanju problema članova
- uspješnost u provođenju odluka tijela sindikata
- opća razina informiranosti i osposobljenosti članova.

Uspješnost sindikalnog povjerenika u radu s članovima najbolje se vidi na sindikalnim tribinama, kada članovi istupaju, kao i po upitima stručnoj službi i vodstvu sindikata.

Božo Mikuš

NIKOLA SAMARDŽIĆ
Operater na proizvodnom polju
pogona Đeletovci.

PORTRET ČLANA

Koliko si dugo član SING-a i jesi li zadovoljan njegovim radom?

Vrlo aktivan član sindikata sam 16 godina. Zadovoljan sam radom sindikata i ponudom članovima. Svjestan sam vremena u kojem živimo. Premda se uvijek može bolje, smatram da u ovome trenutku naš sindikat pruža najbolje moguće za svoje članove.

Jesi li se do sada koristio SING-ovim pogodnostima?

Moja obitelj i ja redovito ljetujemo u našem odmaralištu u Malinskoj, a koristim se i mogućnošću podizanja KUP-a i pozajmice, što je u današnje vrijeme od velike pomoći.

Bojiš li se za budućnost svoga radnog mjesta?

U svim gospodarskim segmentima u državi situacija je dosta loša, pa sam sretan što imam stalni posao u tvrtki koja ostvaruje dobit i nadam se da neće biti većih problema.

Što za tebe kao radnika INE znači imati Kolektivni ugovor?

Kolektivni ugovor daje svakom radniku sigurnost i zaštićenost. Kao član SING-a uvijek dajem potporu svojim predstavnicima u kolektivnom pregovaranju. Bilo bi još bolje kada bi u INI postojao samo jedan sindikat jer bi tada, po mom mišljenju, pregovori bili još uspješniji.

Ivan Čosić

OD GOJLA DO BUCHENWALDA I NATRAG

U nastavku serijala o Gojlu, kolijevci hrvatske naftne industrije, govorimo o životnom putu naftaša bušača Ivana Crnića, koji se rodio 19. studenoga 1922. u Desiniću u Hrvatskom Zagorju, a 1932. godine se, u potrazi za boljim životom, zajedno s obitelji preselio u Gojlo.

Sve je počelo u Gojlu

Do pojave nafte u Gojlu je živjela sirotinja koja se bavila nadničarenjem na zemlji imućnijih mještana, obrađivanjem zemlje „po pola“ i snalazila se na razne načine. Nafta je sve promijenila i život stanovništva počeo se mijenjati nabolje.

Ivan Crnić počeo je raditi 27. listopada 1941. godine kod Nijemaca na iskopu kanala za naftovod od Gojla do Banove Jaruge. Radio je do 1942. kada je pozvan u domobrane. Njegova se jedinica nalazila u Prečkom odakle su nakon mje-

se proizvodnja plina, a nakon što je utvrđeno da plinski i naftni slojevi nisu povezani, 1943. godine je proizvodnja plina ponovno dopuštena. Uz proizvodnju plina Prva hrvatska banka nastavila je i s bušenjem pa se 14. travnja 1943. Ivan Crnić zaposlio kod njih.

Kamionima i vlakom do logora

Polovinom 1943. Ivana Crnića uhitila je njemačka vojska, zbog, kako on kaže, „fućkanja u crkvi“. Najprije je 9 dana bio zatočen u nekom bunkeru u

ma je bio i Ivan Crnić. Krenuli su na put prema Grazu u 2 kamiona, 82 muškarca i 10 žena. Do hrvatske granice pratila su ih 2 tenka. U Grazu su prenoćili, a zatim su kamionima prebačeni do željezničke stanice i utrpani u 2 vagona. Vlak je krenuo u nepoznatom smjeru. Putem se pronio glas da idu u Norvešku. Prošli su München i Nürnberg i zaustavili se na sporednom kolosijeku u Weimaru odakle su ih prebacili u koncentracijski logor Buchenwald. Bilo je hladno, padao je snijeg i puhao jak vjetar.

Surovi logoraški dani

Ivan Crnić je u koncentracijski logor Buchenwald stigao 1. siječnja 1944. godine u 10,30. Kad je vidio logoraše u šarenoj odjeći, kroz glavu mu je prošla misao: „Odavde se ne izlazi živ“. Put od željezničke postaje do koncentracijskog logora prošli su pješice. Odmah po dolasku žene su odvojene, a muškarci odvedeni u jednu prostoriju. Uslijedilo je šišanje i brijanje, kupanje, dezinfekcija i preuzimanje odjeće u skladištu.

Svi novi logoraši smješteni su na 15-20 dana u blok 55 i 17, tzv. karantenske blokove. Nakon karantene upućivani su na rad. Ivan Crnić najprije je radio u tvornici na prebacivanju ugljena, a nakon toga na željezničkoj postaji gdje je prenosio cijevi i kopao kanale. Prebačen je u blok 49, tzv. „nizozemski“, a do 7. mjeseca radio je razne poslove u tvornici. Zbog zabašavanja na poslu kažnjen je s 20-ak dana teškog rada na pruzi Weimar-Boeland, nakon čega je preba-

čen na rad u vojničku kuhinju. Obavljao je razne pomoćne poslove, a većinom je čistio krumpir uz dnevnu normu od 100 kg krumpira. Tu je 11. travnja 1945. dočekaos oslobodjenje.

„Trebalo je ići kući, a ne znaš kako“, kaže Ivan Crnić. Francuzi, Nizozemci, Belgijanci, Poljaci, Česi odlazili su organizirano, a ostali su se morali snalaziti. Imali su sreću da su ih Česi u kamionskoj prikolici prebacili u Češku, vlakom su stigli do Praga i dalje do Bratislave. Kamionima su se zatim prebacili do Beča odakle su vlakom išli do Maribora, zatim do Zagreba pa do Kutine. Ivan Crnić je na željezničku postaju u Kutini stigao ujutro 15. srpnja 1945. godine, nakon godine i pol provedene u koncentracijskom logoru Buchenwald.

Bušač cijeli život

Došao je kući i zaposlio se kod Prve hrvatske banke na bušenju bušotina na Gojlu. To je bilo privatno poduzeće koje je konfiscirano nakon što su njegovi vlasnici proglašeni ratnim zločincima. Poduzeće je pripojeno poduzeću Nafta Gojlo koje je djelovalo u okviru Jugoslavenskog kombinata za naftu.

Cijeli svoj radni vijek Ivan Crnić je bio naftaš bušač. Prošao je sva radna mjesta, radio na raznim bušačim postrojenjima na brojnim lokalitetima. Kao klinaš radio je vrlo kratko, kao tornjaš godinu dana, pomoćnik vođe smjene bio je godinu i pol, vođa smjene 15 godina i šef tornja 18 godina. Ivan Crnić je u mirovini od 1. siječnja 1983. Božo Mikuš

sec dana upućeni u Austriju na obuku.

U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj postojao je zakon po kojem su vojnici i regruti koji nisu imali braće mogli nakon izvjesnog vremena biti oslobođeni vojne službe. Njegova majka podnijela je molbu i on je nakon tri i pol mjeseca pušten kući. U Gojlo se vratio 16. siječnja 1943., a ono što je zatekao nije mu se sviđalo. Kako nije htio nastaviti raditi kod Nijemaca, nekoliko je mjeseci radio kao drvosječa, a zatim je radio za nadnicu.

Prvoj hrvatskoj banci je 1941. godine bila zabranjena

Gojlu, zatim je odveden u Kutinu pa u pratnji gestapovaca prebačen u Zagreb i predan ustašama. Uslijedila su saslušanja prvo „kod džamije“, a nakon toga u Petrinjskoj ulici gdje je doveden u limuzini. Bila je to njegova prva vožnja u limuzini, za koju je očekivao da će završiti na stratištu. Nakon toga je prebačen u zatvor u Savskoj ulici u kojem je proboravio 4 mjeseca, a zatim još 2 mjeseca na istom mjestu kao Gestapov zatvorenik.

Potkraj prosinca 1943. uslijedila je prozivka nakon koje su zatvorenici u skupinama utrpani u kamione. Među prozvani-

U EUROPSKOJ ASOCIJACIJI

I prije službenog ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, predstavnici INA-grupe postali su punopravni članovi Europskoga radničkog vijeća MOL-grupe.

U skladu sa Sporazumom Europskoga radničkog vijeća MOL-grupe i MOL-a predstavnicima radničkih vijeća INA-grupe priznato je od 1. lipnja 2013. punopravno članstvo

se najmanje jednom godišnje. Planira se i održavanje najmanje 4 sastanka Izvršnog odbora na kojima će sudjelovati i predstavnici MOL-ova menadžmenta s ciljem obavještanja ERV-a o

u Europskom radničkom vijeću MOL-grupe. To je važno jer je 2013. izborna godina za Europsko radničko vijeće MOL-grupe. S obzirom na ukupan broj zaposlenih devet je predstavnika INA-grupe postalo članovima Europskoga radničkog vijeća MOL-grupe u mandatnom razdoblju od pet godina.

Konstituirajuća sjednica

U mjestu Budaörs pokraj Budimpešte od 3. do 6. lipnja 2013. održana je 1. sjednica Europskoga radničkog vijeća MOL-grupe u novom sastavu. Novo ERV s ukupno 25 članova čini 9 predstavnika iz Hrvatske, 8 predstavnika iz Mađarske, 4 iz Slovačke te po jedan predstavnik iz Austrije, Slovenije, Italije i Rumunjske.

Na sjednici je izabran novi Izvršni odbor u kojem su predsjednik E. Bakos (Mađarska), dva zamjenika predsjednika J. Pipunić (Hrvatska) i P. Krajčir (Slovačka) te J. Kovacz, član iz Mađarske.

Sjednice ERV-a održavat će

poslovnim odlukama koje imaju utjecaj na socijalno-materijalni položaj radnika MOL-grupe.

Obveze menadžmenta MOL-a i ovlasti ERV-a

ERV djeluje na temelju direktiva EU koje su implementirane u Sporazum Europskoga radničkog vijeća i MOL-a, a njegove se nadležnosti odnose na informiranje i savjetovanje s menadžmentom. ERV ima ovlast zatražiti informacije ako odluke Uprave MOL-a imaju važan utjecaj na poslovanje bilo kojega ovisnog društva MOL-grupe, a menadžment je obavezan pravodobno obavijestiti ERV o svim izvanrednim okolnostima i s njima povezanim odlukama, koje bitno utječu na položaj radnika u MOL-grupi.

Forum s čelnicima MOL-grupe

Članovi ERV-a obišli su MOL-ovu rafineriju na Dunavu i sudjelovali na sastanku s menadžmentom MOL-grupe.

Zaželjevi dobrodošlicu hrvatskim predstavnicima u ERV, predsjednik Uprave i glavni izvršni direktor MOL-a Z. Hernadi u uvodnom je izlaganju naglasio da se socijalna komponenta u EU, zbog mobilnosti tržišta, više neće moći održavati te da je strategija MOL-a što veći razvoj istraživanja i proizvodnje nafte i plina. Razvoj novih tehnologija u istraživanju i proizvodnji velik je izazov koji zahtijeva angažiranje novih stručnjaka.

Poslovni rezultati ovog segmenta djelatnosti u prvom kvartalu na istoj su razini kao i prošlogodišnji. Segment rafinerijske prerade bilježi gubitak, zbog čega Z. Hernadi najavljuje potrebu uvođenja restriktivnih

o otpuštanjima radnika. Rad u ERV-u za većinu hrvatskih predstavnika bit će novo i veliko iskustvo koje će sigurno pomoći u zaštiti prava radnika INA-grupe.

Predstavnici iz Hrvatske sigurno će doprinijeti kvalitetnom radu ERV-a, što će im omogućiti i bolje zastupanje interesa radnika koje predstavljaju na europskoj razini. Hrvatski predstavnici ne predstavljaju samo radnike iz poduzeća iz kojih dolaze već sve radnike INA-grupe i ostalih poduzeća u RH u kojima MOL ima vlasnički udio. Članovi ERV-a iz Hrvatske trebali bi biti od velike pomoći pri uključivanju u rad ERV-a predstavnika iz Bosne i Hercegovine. Želimo

mjera. Osim novog zapošljavanja stručnjaka iz različitih poduzeća svjedočili smo izjavi da menadžment u 2013. godini ne namjerava donositi odluke

im puno uspjeha u obnašanju novih odgovornih dužnosti koje su preuzeli.

Jasna Pipunić

Predstavnici INA-grupe u ERV-u MOL-grupe

Članovi	Zamjenici članova
Željko Jurašinović (INA)	Zvonimir Mikloš
Jasna Pipunić (INA)	Tomislav Ivančić
Miroslav Cuković (INA)	Matko Orošnjak
Ivan Štimac (INA)	Željko Vuković
Rajko Juretić (INA)	Sanja Žurga
Maja Rilović (INA)	Antonia Planinić-Krkljuš
Radivoj Čemeljić (STSI)	Kornelija Mrčela
Siniša Despotović (INA-MAZIVA)	Mladen Matijašec
Josip Dević (CROSCO)	Luka Matijević

MIJENJAJTE SMJER!

Narod vas je doveo, narod vas može i maknuti!

Više od 20.000 članova sindikata i građana okupilo se na prosvjedu pod nazivom „Mijenjajte smjer!“, koji su na Međunarodni praznik rada, 1. svibnja, u Zagrebu organizirali Nezavisni hrvatski sindikati, Savez samostalnih sindikata Hrvatske, Matica hrvatskih sindikata, Hrvatska udruga sindikata i Udruga radničkih sindikata Hrvatske.

U dugoj koloni koja je s Trga Francuske Republike krenula put Jelačić »placa« bilo je poštara, učitelja, željezničara, naftaša, vatrogasaca, službenika i namještenika, šumara, kulturnjaka, zaposlenih u financijskim institucijama i mnogih drugih, i to iz Slavoni-

je, Like, Dalmacije, Istre, Rijeke, Zagreba, Varaždina i ostalih dijelova Hrvatske. Posebno je bio dojmiv velik broj mladih koji su sudjelovali u prosvjedu.

Zahtjevi članova

Osnovni zahtjev na prosvjedu bio je promjena smjera trenutačne politike prema novoj ekonomskoj politici i pravu na rad, očuvanju socijalne države, pravednosti, jednakosti i solidarnosti. Radnici su tražili otvaranje novih radnih mjesta, oporezivanje bogatih i banaka, prestanak privatizacije javnih dobara i prirodnih resursa, sprječavanje neisplate plaće za obavljeni rad, poticanje stranih

ulaganja, poštovanje kolektivnih ugovora, svima dostupno liječenje i obrazovanje, prestanak zapošljavanja podobnih...

Narod vas je doveo, narod vas može i maknuti!

Prosvjednicima su se na Trgu bana J. Jelačića u Zagrebu obratili predsjednici sindikalnih središnjica koji su Vladi jasno rekli što misle o njezinu radu i ispunjavanju predizbornih obećanja, posebno naglašavajući problem neza-

poslenosti mladih koji zbog nezaposlenosti napuštaju Hrvatsku jer u njoj ne nalaze budućnost.

Potpورا sindikatima

Sindikalnom prosvjedu javnu je potporu dalo i dvadesetak udruga civilnog društva, između ostalih potporu su mu dale brojne braniteljske i seljačke udruge, udruga »Franak«, ženske udruge, mladi »alternativci«, studenti, udruga »zviždača«, Zagreb pride, Zelena akcija...

Marija Hanževački

UŠTEKAJ SE U SINDIKAT!

Odbor mladih NHS-a i Sekcija mladih SSSH-a zajedno su 1. svibnja organizirali koncert pod nazivom „Ušte-kaj se u sindikat!“, koji su svojim mladim članovima i svim zainteresiranim mladima poklonili NHS i SSSH. Mladi iz tih dviju središnjica koncertom su željeli skrenuti pozornost na potrebu sudjelovanja mla-

dih u borbi za radnička prava i važnost njihova učlanjivanja u sindikat. Svi su okupljeni prije početka koncerta imali priliku dobiti informacije o djelovanju i radu sindikata, a pozdravili su ih i predsjednici NHS-a i SSSH-a Krešimir Sever i Mladen Novosel.

Marija Hanževački

DOBITNIK GLAVNE NAGRADE

Na sjednici Izvršnog povjereništva SING-a izvučeno je ime dobitnika glavne nagrade SING-ove nagradne igre, besplatnog desetodnevno boravka za 2 osobe u SING-ovu odmaralištu u Malinskoj, koja je nakon četvrtog, posljednjeg kola, privedena kraju. Sretnog dobitnika izvukla je Višnja Breznički, rukovoditeljica Službe finansijsko-knjigovodstvenih poslova SING-a. Dobitnik glavne nagrade je Robert Polavšćak koji je zaposlen u STSI-u u Sisku.

Radivoj Čemeljić

Crvena olovka
Priredila: Miljenka Šafran

S prijateljima budi isti kad su u sreći i u nesreći

Perijandar

Nikad nije bilo dobrog rata, a ni lošeg mira.

Benjamin Franklin

Iskoristi dan i ne ostavljaj ništa za sutra.

Horacije

Komunikacija je presudna. Nikad je ne može biti previše.

Jack Rowell

Nema goreg neprijatelja od lošeg savjeta.

Sofoklo

Učini što možeš, s onim što imaš, ondje gdje jesi.

Seneka

Ono što predbacuješ drugome, ni sam ne čini

Pitak

Bolje je znati malo i temeljito nego mnogo i površno.

Immanuel Kant

Mnogi prime savjete, a samo mudri ih iskoriste.

Publilije

Ako ne možeš ugristi ne pokazuj zube.

Engleska

SING
GLASILO SINDIKATA NAFTNOG GOSPODARSTVA

„SING“ - glasilo Sindikata naftnog gospodarstva • Osnivač i izdavač: Sindikat naftnog gospodarstva, Zagreb, Kumičićeva 1, telefon: 01/4501-620, faks: 01/4501-627 • Uredništvo: Radivoj Čemeljić, Melita Madžo, Božo Mikuš • Lektor: dr. sc. Marko Alerić • Redakcija: 10 000 Zagreb, Kumičićeva 1, e-mail: glasilo@sing.hr, web: www.sing.hr • Naklada: 3.300 primjeraka • Mišljenjem Ministarstva kulture i prosvjete RH, br. 532-03-1/92-01 od 8. listopada 1992. godine SING je oslobođen plaćanja osnovnog poreza na promet • Glasilo se besplatno dijeli članovima Sindikata naftnog gospodarstva • Grafička priprema i tisak: IT-graf d.o.o., Zagreb.